

Ad: Arogancia moci v školstve (6. 3. a 12. 3.)

O novele vysokoškolského zákona bolo podozrivé ticho. Pritom sa v nej navrhuje zásadná zmena pomeru právomocí na univerzitách.

Nebadane a v prekvapujúcej tichosti sa začal proces novelizácie vysokoškolského zákona z roku 2002. Toto ticho je nielen podozrivé, ale aj nebezpečné. Jeden z momentov, ktorý porušil spomenuté ticho, je článok Arogancia moci v školstve. Poradca ministra Marián Tolnay naň reaguje všeobecnými a demagogickými frázami, používajúc kliše, za ktoré by sa nemuseli hanbiť ani totalitní ideológovia. V čom je teda podstata problému - novela má zásadne zmeniť filozofiu samosprávne-

ho fungovania vysokej školy.

Ide tu o pokus o najradikálnejšiu systémovú premenu samosprávneho charakteru vysokého školstva na Slovensku. Dnešné (samosprávne) fungovanie vysokej školy je založené na situácii, že nijaká jej zložka nemá takú zásadnú moc, aby mohla tú druhú zložku ignorovať, umlčať či pošliapať jej práva. To platí rovnako o výkonnej verzii samosprávy (rektor/dekan), ako aj o tej kontrolno-zastupiteľskej (senát). Prirodzene to vedie k nevyhnutnosti rokovaní, vyjednávania a hľadania spoločne prijateľných a argumentmi podložených riešení.

Novela však navrhuje zásadne zmeniť pomer právomocí na univerzite. Jedna zložka jej samosprávy - rektor - získava pri-

liš veľkú moc na úkor inej - akademických senátov. Posilnenie moci rektora sa spája s posilnením moci správnej rady (nesamosprávneho orgánu)! Rektor (dekan) vraj nepotrebuje súhlas svojho senátu na obsadenie vedeckej rady, postov svojich zástupcov - prorektorov a prodekanov. Správna rada preberá zásadné právo v súčasnosti oprávnené patriace senátu - rozhodovať o delbe financií na univerzite. Navyše, pracovnú zmluvu s docentmi a profesorami má uzatvárať rektor, a nie, ako je to v súčasnosti - dekan fakulty a mení sa aj princíp zloženia senátu univerzity - z rovného zastúpenia na pomerné.

Z toho je jasné vidieť, že sa posilňuje moc (a teda aj pokusenie a možnosť ju nedemokra-

ticky zneužiť) najmä rektora a správnej rady. Netvrdím, že zvýšenie moci ako takej je niečo zlé. Pointou je to, že je viac dôvodov na vážne znepokojenie a ostražitosť. (Mimochodom, prečo štátny rozpočet neschvaľuje vláda alebo ňou nominovaní „odborníci“ z praxe, ale parlament? Rovnako sa možno pýtať, prečo vládu schvaľuje parlament a nie poradcovia premiéra?) Zásadné je to, že nikto dosiaľ presvedčivo nevysvetlil, prečo je terazšie rozdelenie kompetencií nevyhovujúce. Je to preto, lebo dôvody na zmenu sú buď pochybné, slabé, či prosťo neexistujú.

Samotné odôvodnenia spomínaných zmien od tvorcov zásad novely sú nepresvedčivé. Je napríklad absurdnosťou tvrdiť,

že ak rozpočet vysokej školy nebudú schvaľovať jej zvolení zástupcovia, ale nominanti rektora a ministerstva, zvýši sa vplyv „predstaviteľov verejnosti“ na hospodárení verejnej vysokej školy. Toto je pravda, len ak tou verejnosťou sú až dvaja ľudia (!) - rektor a minister (politický predstaviteľ). Ide tu o výsmech do tváre verejnosti - akademickaj aj širšej. Totiž o financiách vysokej školy má rozhodovať úzka skupina ľudí. Sú univerzitné senáty také defektné, že im nemožno zveriť (resp. ponechať) schvaľovanie rozpočtu? Na ktorej slovenskej vysokej škole je to tak? Kto okrem rektorov (niekoľkých jednotlivcov) je nespokojný so súčasným stavom? Na tieto otázky zatiaľ nikto nedal odpoveď.

Vedome odhliadam od viacerých (aj pozitívnych) aspektov navrhovaných zásad novely a sústreďujem sa na jej problémy. Sú to akademická samospráva, ako aj nevyhnutnosť jej nezávislosti od aktuálnej politickej moci.

Medzi nedostatky terajšieho zákona kompetenčné pravidlá rozhodne nepatria. Ich navrhovaná zmena preferuje koncentráciu moci jednotlivca, resp. malú skupinu (neakademikov) pred akademickou obcou a jej volenými zástupcami; direktivnosť a mocenskú hierarchiu pred vyjednávaním a adekvátnou delbou moci; vôľu mocných pred kolektívnym rozumom a argumentáciou celku.

Marián Kuna

(Autor je filozof)